5/9/34

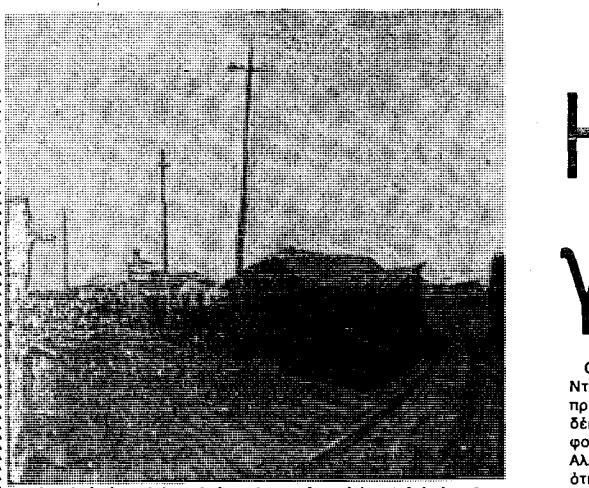

«Κάτω από τόν παλιό σταθμό» τιτλοφορείται τό έργο αύτό (άκρυλικό) τού Λουκά Βενετούλια πού άποτελεί άντιπροσωπευτικό δείγμα τής ζωγραφικής του.

Ο ζωγράφος πού έφυγε

Η Θεσσαλονίκη στή ζωγραφική τού Βενετούλια

Βαθαιόθυμος έκφραστής τής άλλαγής τής πόλης

Μέ τόν θάνατο τού Λουκά Βενετούλια ή Θεσσαλονίκη έχασε έναν από τούς ζωγράφους της της νεώτερης γενιάς, έναν καλλιτέχνη δεμένο μέ τήν πόλη, έρωτευμένο μέ τό χρώμα της, μέ τό παρελθόν της, μέ τή θάλασσά της καί τά σπίτια της, παλιά καί νέα. Τό κενό πού μένει είναι σημαντικό, καθώς ό Βενετούλιας είχε μιά έντελώς δική του θέση όχι μόνο σάν ζωγράφος, άλλά καί σάν έκφραστής μιάς στάσης άπέναντι σ' αύτή τήν πόλη πού τόν γέννησε καί τόν άνάθρεψε.

Πρωτογνωριστήκαμε μέ τόν Βενετούλια όταν ήταν άκόμη νέα παιδί, έφηβος. Θυμούμαι πού καθόταν στό ζαχαροπλαστείο πού είχε δημιουργήσει ό πατέρας του, ό «Αχιλλέας» στήν γωνία τών όδών 25ης Μαρτίου καί Βασιλίσσης Ολγας, στήν γειτονιά τού Πεντζίκη, της Καρέλλη. Καί θυμούμαι κάποια Χριστούγεννα πού ό νεαρός Λουκάς είχε ζωγραφίσει όλες τίς βιτρίνες τού ζαχαροπλαστείου μέ γιορταστικές άπεικονίσεις καί μοτίβα, μέ έντονα χρώματα καί πολλή άπλοχεριά. Ηταν ή πρώτη ζωγραφική τού Λουκά πού έθλεπα.

Αργότερα, χωρίς νά είμαστε ίδιαίτερα φίλοι, μέ κάλεσε στό σπίτι του νά μού δείξει τά έργα του καί νά τού πώ τή γνώμη μου, μ' άλο πού δέν είχα καμιά είδικότητα σ' αύτόν τόν χώρο. Ηταν πόλι στήν ίδια έκείνη γειτονιά, πιό κοντά στό σπίτι τών Πεντζικηδων, κάπου στήν Ανθέων, άλλά πρίν γίνει άσφαλτοστρωμένος κοσμικός καί θορυθώδης δρόμος, όταν άκόμη οί άξέχαστοι κήποι τών σπιτιών δικαιολογούσαν τό όνομα τού δρόμου. Καθόταν σέ μιά μονοκατοικία, κοντά στά νουπηγειά της περιοχής. Καί πολλά έργα του, άπό έκείνα πού μού είχε δείξει, ήταν έμπνευσμένα άπό τά καρνάγια της περιοχής του.

Από τότε μού είχε κάνει έντύπωση τό στέρεο σχέδιό του, τό πόσο ωωτά οίκοδομούσε τούς όγκους καί τίς έπιφάνειες μέσα στούς πίνακές του, νέος όκόμη καί άπειρος όσο νά πείς. Μέ τά χράνια πού κύλησαν ό Βενετούλιας πήρε έναν σταθερό δρόμο, άνοδικό, έγινε ένας πολύ άξιόλογος ζωγράφος, δεμένος μέ τήν πόλη του, έκφραστής τοπίων της πόλεώς

Μιά νέα κινηματογραφική άπόδοση

Η άνταρσία τού «Μπάουντυ» γιά τρίτη φορά στήν όθόνη

Πιό κοντά στήν άλήθεια είναι ή νέα παραγωγή

Ο σκηνοθέτης Ρότζερ Ντόναλσον έμαθε πολλά πράγματα, όδηγώντος έπί δέκα χρόνια ένα μικρό σκάφος γύρω άπό τό Ακρωτήρι. Αλλά ποτέ δέν φανταζόταν ότι ή πείρα έκείνη θά τόν ώφελούσε πολύ στό νά γυρίσει μιά ταινία δαπάνης 24 έκατομμυρίων δολαρίων, μιά καινούργια έκδοση τής άνταρσίας τού Μπάουντυ, τής άντιδικίας τού Φλέτσερ Κρίστιαν καί τού πλοιάρχου Μπλάι πού τούς άποδίδουν άντιστοίχως οί Μέλ Γκίμπσον καί Αντονυ Χόπκινς.

Ο Ντόναλσον πού έχει γυρίσει άκόμη δύο φίλμ, τά «Κοιμισμένα σκυλιά» καί «Σπασμένο παλότι», θρήκε πολύ ένδιαφέρον στήν πειρατική αύτή ίστορία πού είχε συμβεί πρίν περίπου δύο αιώνες στήν Ταϊτή καί πού έχει γυρισθεί άλλες δυό φορές σέ ταινίες: τήν πρώτη τό 1935 μέ πρωτογωνιστές τόν Κλάρκ Γκάμπλ καί τάν Τσόρλς Λώτον καί τήν δεύτερη τό 1962 μέ πρωταγωνιστές τόν Μάρλον Μπράντο καί τόν Τρέβορ Χάουαρντ. Μάλιστα, ή δεύτερη αύτή ταινία ήταν καί ή μεγαλύτερη σέ διάρκεια, άφού ξεπερνούσε τίς τρείς ώρες, ένώ τά άλλα δυό είναι λίγο περισσότερο άπό δύο ώρες.

Ο Ντόναλσον ισχυρίζεται ότι ή δική του ταινία δέν άποτελεί μιά άπλή έπανέκδοση, άλλά ότι έχει άλλο πνεύμα καί άλλα στοιχεία. Καί προστίθεται ότι γύρισε τό δικό του φίλμ χωρίς νά έχει δεί τά δύο προηγούμενα. Τό «Μπάουντυ» θασίζεται σ' ένα θεατρικό έργο τού Ράμπερτ Μπάλτι πού κι αύτό θασίζεται στά θιθλία τού Ρότζερ Χιού «Κάπταιν Μπλάι καί μίστερ Κρίστιαν». Εκείνα πού έπιδιώχθηκε στά φίλμ είναι ή αύθεντικάτητα, ένα στοιχείο πού δέν είχαν τά άλλα δύο έργα.

Σ' αύτό θοήθησαν οί δύο πρωταγωνιστές. Ο Αντονυ Χόπκινς διάθασε κάπου 2.000 θιθλία, ντοκουμέντα καί έγγραφα πού έχουν σχέση μέ τήν ίστορία αύτή ή όποία είναι πραγματική. Ο Μελ Γκίμπσον, παράλληλα, συζήτησε μέ ψυχίατρους τήν περίπτωση τού Φλέτσερ Κρίστιαν κι άκόμη έπισκέφτηκε τό σπίτι τού άνθρώπου πού ένσαρκώνει.

Νέα πρόσωπα

Κατά παράδοση, ό πλοίαρχος Μπλάι παίζεται σάν ένας τραχύς σκληρός θαλασσόλυκος καί τύραννος. Αλλά ό Ντόναλσον δίνει μιά πιό ήπια φυσιογνωμία, προσπαθώντας νά φωτίσει τήν προσωπικότητα καί νά δικαιολογήσει τίς πράξεις τού Μπλάι. Ο Χόπκινς πιστεύει ότι αύτό είναι πιό κοντά στήν πραγματική προσωπικότητα κι ότι ά πλοίαρχος μπορεί νό ήταν πεισματόρης καί χοντροκέφαλος άλλά όχι θόνανσος.

Κι όπό τήν άλλη μεριά ό Μέλ Γκίμπσον έχει θρεί ότι ό 22χρονος Φλέταερ Κρίστιαν δέν είχε καί τόσο όμεμπτο παρελθόν. Η άποστολή τού πλοίου «Μπάουντυ» ήταν νά πάει στήν Ταϊτή, νά φορτώσει χίλια όρτόδενδρα καί νό τά μεταφέρει στίς δυτικές Ινδίες γιά νά ζήσουν οί έκεί σκλάθοι τών φυτειών.

Ο Μπλάι έπιλέχθηκε γιατί ήξερε τόν Είρηνικό, μιά καί είχε ταξιδέψει μέ τόν κάπταιν Κούκ. Ηταν τόσο ικανός ναυτικάς πού μερικοί χάρτες του ίσχύουν άκόμη. Ο Μπλάι καί ό Κρίστιαν ήταν στενοί φίλοι στήν Αγγλία καί ή έξέλιξη τής ίστορίας τού «Μπάουντυ» δείχνει πώς έπηρεάστηκε άπό τήν φιλία αύτή. Οταν έπικράτησαν οί έξεγερθέντες, ό Κρίστιαν έπέμενε στόν Μπλάι ένα καλό σκαρί καί όλα τά μέσα πλοηγήσεως γιά νά γυρίσει πίσω, κάναντας ένα ταξίδι 4.000 μιλίων.

Τό γύρισμα

Τό πλήρωμα τού πλοίου, άπως τό δείχνει ό Ντόναλσον, δίνει ένα άλλο στοιχείο πραγματικότητας: είναι όλα παιδιά κάτω άπό τά είκοσι χρόνια. Ο Ιδιος ό Μπλάι δέν ήτον πάνω άπό 32 χρόνων, έργαζότον στά έμπορικό ναυτικό καί ήταν δυσαρεστημένος γιατί δέν είχε προαχθεί. Οσον άφορά στήν Ταϊτή, οί άντρες τού πληρώματος δείχνουν νά θουλιάζουν όλο καί περισσότερο στίς τοπικές συνήθειες, νά άπαρνούνται τά ρούχα τους καί τίς ύποχρεώσεις τους, νά έρωτεύονται τίς ντόπιες καί νά κάνουν τατού σ' άλο τους τό κορμί. Ο Ιδιος ό Κρίστιαν έρωτεύεται μιά πριγκίπισσα τών Ιθαγενών καί ό Μπλάι μέ τρόμο διαπιστώνει πώς ό φίλος του θέλει νά ζήσει κι αύτός οάν Ιθαγενής.

Εξι μήνες άργότερα, μέ τά άρτόδεντρα φορτωμένα ό πλοίαρχος Μπλάι άποφασίζει νό πάρει αύστηρά μέτρα γιά νά άποκοτοστήσει τήν πειθαρχία καί καταφεύγει σέ μαστιγώσεις. Ο Κρίστιαν τόν προειδοποιεί ότι τό πλήρωμα έχει δυσαρεστηθεί, ό Μπλάι άγνοεί τίς προειδοποιήσεις καί ή άνταρσία ξεσπάει. Ο πλοίαρχος καί 18 ύποστηρικτές του τσπαθετούνται σέ μιά θάρκα 6 μέτρων καί διώχνονται. Θά φτάσουν στά Τιμάρ σαράντα μέρες άργότερα.

Ο Κρίστιαν καί οί δικοί του ύποστηριχτές έπλευσαν πράς τήν Ταϊτή, όπου διάλεξαν νά μείνουν 16 άπό τούς άνδρες. Οί άλλοι πήγαν σ' ένα νησί πού δέν τό είχε ούτε ό χάρτης καί πού τό έλεγαν Πίτκαιρν. Υπήρχαν έκεί όκτώ άπά τούς άντάρτες, έξι Ταϊτιανοί καί δώδεκα γυναίκες. Ο Μπλάι ξαναγύρισε στήν Ταϊτή, όφού άπαλλόχτηκε άπό τήν κατηγορία ότι δέν διοίκησε καλά τό πλοίο καί φαίνεται ότι μετέφερε τελικά τά άρτόδεντρα στίς δυτικές Ινδίες. Η είρωνεία τού πράγματος είναι ότι οί έκεί σκλάθοι άρνήθηκαν νά φάνε αύτή τήν τροφή, γιά τήν όποία είχε γίνει τόσος άγώνας.

Στήν ταινία τού Ντόναλσον όλα φαίνονται γνήσια, καθώς έχει κατασκευάσει ένα σκάφος μήκους 45 μέτρων πού τού στοίχισε τέσσερα έκατομμύρια δολάρια. Κι άκόμη φρόντισε όλο έπόνω στά πλοίο νά έχουν μιά γνησιότητα. Η ταινία «Μπάουντυ» γυρίσθηκε στό Λονδίνο, στή Νέα Ζηλανδία καί σέ ένα έξωτικό λιμάνι, τό Οπουνόχσου Μπαϊή πού μοιάζει πολύ μέ τό πραγματικό λιμάνι άπου έγιναν πολλά έπεισόδια τού άληθινού γεγονότος.

Ο Ντόναλσον τελειώνει τήν ταινία του μέ τά κάψιμο τού «Μπάουντυ» στό Πίτκαιρν καί τελικά άποφάσισε νά μήν θάλει σχόλια πού νά έξηγούν τί άπέγιναν τά πρόσωπα της ίστορίας.

Ο Μέλ Γκίμπσον στόν ρόλο τού Κρίστιαν, μαζί μέ τήν όμορφη γυναίκα Ταθαϊτ Βερνέτ, πού ύποδύεται τήν έξωτική πριγκίπισσα στό νέο φίλμ «Μπάουντυ»

Οί άπόγονοι

Η ίστορία λέει πώς μέσα σέ τέσσερα χρόνια είχαν πεθάνει πέντε άπό έκείνους πού έκαναν τήν άνταρσία στό Πίτκαιρν καί μαζί τους καί ό Κρίστιαν, καθώς καί όλοι οί Ταϊτινοί. Δέκα χρόνια άργότερα ό μόνος έπιζών ήταν κάποιος Τζών Ανταμς πού είχε 11 γυναίκες καί 23 παιδιά. Ας σημειωθεί ότι ένας άπό τούς άπόγονους τού Ανταμς έπαιξε στό φίλμ τού Ντόναλσον οόν φυγκιρόν.

Ο Ανταμς θρήκε μιά θίθλο πού είχε δώσει ή μητέρα τού Κρίστιαν στό γιό της, όταν έφευγε γιά τό ταξίδι. Μ' αύτή τή θίθλο ά Ανταμς καθιέρωσε έναν νέο τρόπο ζωής στό νησί, κι όκόμη δημιούργησε ένα σχολείο. Τόν άνακάλυψαν οί Αγγλοι έκεί μετό άπό 18 χρόνια, άλλά δέν έδειξαν κανένα ένδιαφέρον γι' αύτόν γιατί τότε είχαν άλλες έννοιες, τόν Ναπολέοντα κυρίως. Επτά χρόνια όργότερα όγκυροθόληαν έκεί δύο έγγλέζικα πλοία, πού άρνήθηκαν νά μεταφέρουν, όμως, τόν Ανταμς στήν Αγγλία, πορ' άλο πού έκείνος έλεγε ότι ήθελε νά πάει στά Λονδίνο γιά νά δικαιωθεί.

Γιά δύο αιώνες τώρα οί κάτοικοι τού Πίτκαιρν, πού προέρχονται άπό τήν άνταρσία τού Μπάουντυ, άγωνίζονται έναντίον τής ξηρασίας, τών άσθενειών, τού ύπερπληθυσμού. Καί τέσσερις φορές άδειασε τά νησί άναγκοστικά, τήν τελευταία γιά νά γλιτώσουν οί κάτοικοι άπό τά πυρηνικό κατάλοιπα, μετά όπά μιά γαλλική πυρηνική δοκιμή. Οί κάτοικοι αύτοί έζησαν πόντα σά μιό μεγάλη οίκογένεια καί συγκεντρώνονται στήν πλατεία μέ τόν χτύπο τής καμπάνας τού «Μπάουντυ» πού σώζεται άκόμη έκεί.

Τό θρήσκευμα τών κατοίκων τού Πίτκαιρν είναι άντθεντιστές καί έκείνο πού τούς λείπει είναι σχεδόν πάντα ό γιατρός. Οί σημερινοί έπισκέπτες διαπιστώνουν ότι οί κάτοικοι τού νησιού δέν νοιάζονται καί πολύ γιά τά ποιοί ήταν οί πρόγονοί τους καί πώς έφτασαν σέ ένα όπό τά πιό άπομονωμένα νησιά τού πλανήτη. Κι όμως ή ίστορία αύτή έχει γραφεί καί ξαναγραφεί καί έχει δώσει όφορμή γιά τρείς ταινίες. Αλλά αύτό γιά κείνους πού δέν παύουν νά τούς άρέσουν οί περιπέτειες καί οί έξωτικές ίστορίες.

Τά νέα θιθλία

Εζρα Πάουντ, «Ποιήματα»

Ο Ηλ. Κυζηράκος έχει άσχοληθεί πολλά χρόνια μέ τήν μετάφραση τού έργου τού Εζρα Πάουντ, μιάς άπό τίς μεγαλύτερες μορφές τής παγκόσμιας ποίησης στόν αιώνα μας. Στό θιθλίο αύτό, έναν όγκώδη τόμο, πού είχε κυκλοφορήσει καί παλαιότερα, περιλαμθόνονται ποιήματα άπό τίς ένότητες «Περσόνε», «Τό κάντο τής Πίζας» καί έκλογή άπό τά «Κάντο». Ο μεταφραστής δείχνει ότι έδωσε τήν μεγάλη αύτή έργασία μέ οίοθημα εύθύνης καί οοθαράτητας, μέ μιά εύαισθηοία πού δίνει μιά άλλη γεύση στό έργο τού Πάουντ στή γλώσσα μας. Αξίζει νά διαθάσει κανείς αύτό τό έργο (Εκδόσεις «Δωδώνη»).

Μίνου Αργυράκη, «Ο γύρος τής Ελλάδας»

Πολυταξιδευμένος ό οκιτσογράφος - γελοιογράφος Μίνως Αργυράκης, δίνει, όπως δηλώνει ά τίτλος τού θιθλίου του, τίς έντυπώσεις άπό τήν Ελλόδα ένός ντόπιου πού έχει λείψει όρκετά άπό αύτήν. Ο Αργυράκης μάς μιλάει γιά πολλά μέρη τής χώρας μας, δίνοντας σχετικά.ούντομα κείμενα, άλλά καί σκίτσα, καί παρουσιάζοντας τήν Ελλάδα, όπως τήν θλέπει έκείνος, χωρίς ώραιοποιήσεις. Κάπου γράφει ό ίδιος: «Μέ τή μαγεία τής γής σου, τής μάνας σου, δέ μπορείς νά τήν άνταλλάξεις μέ τίποτα. Δέχεσαι τή μιζέρια της κι όλα τά ελαττώματά της... Μένοντας κοντά της, μέσα της, νιώθεις άκόμη καί τή Δύση νά φαντάζει όμορφη». Σίγουρα είναι ένα θιθλίο πού θά διαθαστεί (Εκόδοσεις «Καστανιώτη»).

Διον. Δωρίζα, «Εσωτερικός χριστιανισμός»

Τό θιθλίο έχει καί τόν συμπληρωματικό τίτλο «άποσυμθολισμοί» καί, θέθαια, άπευθύνεται στούς πιστούς τού χριστιανισμού, στά περισσότερο θρησκευόμενα άτομα, κάνοντας μιά έμόθυνση στό έσωτερικό μεγαλείο τού χριστιανισμού καί έπιδιώκοντας νά καταδείξει στόν άνθρωπο τόν τρόπο μέ τόν όποίο θά προαεγγίσει τήν άλήθεια. Οπως γράφει ό έκόδότης, τό θιθλίο φέρνει όκόμη τό μήνυμα τής δυνατότητας κάθε άνθρώπου νά γίνει άγωγός φωτός (Εκδόσεις Κονιδάρη).

Αλεξάντερ Σμέμαν, «Εξ ύδατος καί πνεύματος»

Εσθονός θεολόγος ό συγγραφέας, διαπραγματεύεται ένα θαθιό θεολογικό θέμα (τήν θάπτιση καί τό χρίσμα) χωρίς νά χρησιμοποιεί τήν ξερή καί σχολαστική γλώσσα τών θεολογικών σπουδαστηρίων, άλλά μιά προσιτή έκφραση. Σέ μιά έποχή πού τά πιό ιόολλά μυστήρια έχουν καταντήσει σιγά - σιγά ίδιωτικές καί άτομικές ύποθέσεις, έρχεται τό θιθλίο τού Σμέμαν νά μάς θυμίσει πρωταρχικά τήν άρχαία πράξη καί τάξη τής έκκλησίας. Τό θιθλίο έχει μεταφραστεί άπό τόν Ιωσήφ Ροηλίδη, πού έχει γράψει καί μιά κατατο-

Μιά παλιά συνέντευξη με τόν σκηνοθέτη

σωστά οικοσσουσε τους ωγκους και τις επιφανειες μεσα στους πινακες του, νέος άκόμη καί όπειρος όσο νά πείς. Μέ τά χρόνια πού κύλησαν ό Βενετούλιας πήρε έναν σταθερό δρόμο, άνοδικό, έγινε ένας πολύ άξιόλογος ζωγράφος, δεμένος μέ τήν πόλη του, έκφραστής τοπίων της, εύαίσθητος δέκτης τών άλλαγών τής μορφής της.

Τόν περασμένο χειμώνα παρουσίασε μιά καινούργια σειρά έργων του, ένα βράδυ κάναμε μιά κουβέντα μέ πολλούς φίλους καί θαυμαστές τού έργου του, έγώ προσπάθησα νά μιλήσω γιά κάποιες σχέσεις τού έργου τού Βενετούλια μέ τήν άντίστοιχη στάση τών ντόπιων πεζογράφων. Μά πόνω άπ' όλα τά λόγια, σωστά ή άστοχα, έμεναν τά έργα του, τά σπίτια του, ή πλατεία Βαρδαρίου, ή παραλία, τά μέγαρα, ένας κόσμος ώραία ζωγραφισμένος καί στήν άκρη ό ίδιος σκεφτικός καί λιγομίλητος, όπως πάντα.

ΑΙΓΑ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΑ

Διαβάζουμε ένα τού βιογραφικό σημείωμα άπά κατόλογο έκθέσεων. Γεννήθηκε στήν Θεσσαλονίκη τό 1930. Σπούδασε ζωγραφική στήν άνωτάτη σχολή καλών τεχνών Αθηνών μέ καθηγητές τόν Μόραλη καί τόν Παπαλουκά. Οί πρώτες έκθέσεις έργων του έγιναν μετά τό 1960. Παρουσίασε έργα του σέ έκθεση νέων ζωγράφων τής Μέσης Ανατολής, στίς Ηνωμένες Πολιτείες καί τάν Καναδά, στήν «Τέχνη» άρκετές φορές, στήν Αθήνα καί στήν Κύπρο, στό Σικάγο κι άλλού. Τελευταίες του παρουσιάσεις γίνανε στάν «Κοχλία» τού Κώστα Λαχά. Στά 1971 ταύ δόθηκε χορηγία τού ίδρύματος Φόρντ, όπως καί σέ άλλους λογοτέχνες καί καλλιτέχνες.

Γιά τά έργο τού Λουκά Βενετούλια έχουν γράψει πολλοί. Διαβάζουμε τά παρακάτω χαρακτηριστικά σέ κείμενο τού καθηγητή Χρύσανθου Χρήστου:

Στήν περιοχή τών ρεαλιστικών άναζητήσεων, καθώς παρουσιάζονται μετά τίς κάθε είδους μεταεμπρεσιονιστικές άναζητήσεις καί τίς άφαιρετικές τάσεις, τοποθετείται καί ή ζωγραφική τού Λουκά Βενετούλια... Αύτό πού διακρίνεται στήν καλλιτεχνική δημιουργία ταύ Βενετούλια άπό τίς παλιότερες προσπάθειες στά τελευταία του έργα είναι πάντα τό λεπτό μελετημένα σχέδιο καί ή πλούσια χυμώδης χρωματική έπένδυση, ή κάπως αύστηρή όργάνωση καί ή έλεύθερη άντιμετώπιση τής άπτικής πραγματικότητας, ή προσεκτική άπόδοση τού χώρου καί ή άποφυγή τών άνεκδοτολογικών τύπων. Τά συνηθισμένα θέματα τής ζωγραφικής τού Βενετούλια στά παλαιότερα έργα του είναι τό άστικό τοπίο -κομμάτια άπό γειτονιές, μέ ίδιαίτερο γιά τόν καλλιτέχνη ένδιαφέρον, θέσεις, οίκοδομήματα- καί ή νεκρή φύση, πού εικονίζεται μέ μιά έξαιρετική διείσδυση στό έσωτερικό τους. Σέ έργα του άπό τά χρόνια 1960-1964, ά καλλιτέχνης ένδιαφέρεται περισσότερο γιά τήν στερεότητα τής όργάνωσης καί τήν κατοχή τού συγκεκριμένου, μένει σέ μιά κάπως γενικευτική καί πυκνή διατύπωση, χρησιμοποιεί μέ ίδιαίτερη άγάπη τά μουντά θαριά χρώματα, πού δίνουν μιά κάπως άπαισιόδοξη άτμόσφαιρα στό σύνολο. Μέ μεγαλύτερη έλευθερία κινείται ή ζωγραφική τού Βενετούλια στήν περίοδο 1965-1970, όταν πέρα άπό τήν χρησιμοποίηση εικονιστικών τύπων, στρέφεται καί πρός τίς άφαιρετικές τάσεις. Τώρα σέ μερικά άπό τά έργα του ένδιαφέρεται, όπως φαίνεται, ίδιαίτερα γιά τά θέματα τής κοινωνικής κριτικής καί σέ άλλα γιά μιά πιό έλεύθερη καί βασισμένη στίς σύγχρονες άναζητήσεις έρμηνεία τής όπτικής πραγματικότητας. Τά χρόνια πού άκολούθησαν καί μέχρι σήμερα ή ζωγραφική ταύ Βενετούλια χωρίς νά άπομακρύνεται έντελώς άπά τά συγκεκριμένο, στρέφεται σ' ένα μορφοπλαστικά ίδίωμα, στά όπαίο μορφικά στοιχεία καί χώρος, όργάνωση καί χρώματα έχουν κερδίσει μεγάλη έσωτερικότητα.

Τά κείμενο αύτό έχει γραφτεί στά 1975, ώστόσο έξακολουθεί νά ίσχύει. Ο Βενετούλιος συνέχισε τήν πορεία του, πού κόπηκε τόσο πρόωρα, πάνω στήν ίδια γραμμή, στό ίδιο «πιστεύω» γιά τήν προσφορά του στήν είκαστική δημιουργία αύτής τής πόλης. Ετσι άφήνει πίσω του μιά πλούσια σέ περιεχόμενο κληρονομιά, μιάν άλλη Θεσσαλονίκη, γοητευτική, σκεφτική, κάποτε μελαγχολική, μά πάντα ζώσα.

Ν.ΜΠ.

Τό ξένο ποίημα

ΕΖΡΑ ΠΑΟΥΝΤ

Εικόνα χορού

Γιά τό γάμο στήν Κανά τής Γαλιλαίας

Μαυρομάτα,
ώ γυναίκα τών όνείρων μου,
μέ φολντισένια σαντάλια στά πόδια σου,
δέν ύπάρχει καμιά σάν έσέ άνάμεσα σ' αύτές πού χορεύουν,
καμιά μέ γρήγορα πόδια.
Δέ σέ βρήκα στίς σκηνές
στό σπαομένα σκοτάδι,
Δέ σέ βρήκα στό φιλιατρό τού πηγαδιού
άνάμεσα στίς γυνοίκες μέ τίς στάμνες.
Τά μπράτσα σου είναι σά νέο δεντρί κάτω άπ' τό φλούδι
τό πρόσωπό σου σάν ποτάμι μέ φώτα.
Λευκοί σάν άμύγδαλα είναι οί ώμοι σου
σά φρέσκα μύγδαλα ξεφλουδισμένα.
Δέ σέ φυλάνε μ' εύνούχους
ούτε μέ κάγκελα άπό χαλκό.
Χρυσωμένος περουζές κι άσήμι έκεί άπου άναπαύεσαι.
Καστανό χιτώνα δραχνοθφαντο
έχεις μαζέψει γύρω σου
ώ Ναθάτ - Ικαναίη, «δέντρο - δίπλα - στό - ποτάμι».
Οπως τό ρυάκι άνάμεσα στά θρύα
είναι τά χέρια σου πάνω μου,
τά δάχτυλά σου ένα παγωμένο ποτάμι.
Οί θάγιες σου είναι σάν τά άσπρα θότσαλα·
ή μουσική τους γύρω σου!
Δέν ύπάρχει κομιά σάν έσένα άνάμεσα σ' αύτές πού χορεύουν
καμιά μέ γρήγορα πόδια.

Μιά παλιά συνέντευξη μέ τόν συγγραφέα

Ο Τρούμαν Καπότε είχε έξομολογηθεί

Ο δημιουργός τού «Εν ψυχρώ» μιλάει γιά τό έργο του καί τή λογοτεχνία

Η άμερικανική πεζογραφία, μετά τούς μεγάλους μυθιστοριογράφους της, τό Φώκνερ, τό Χέμινγουαίη, τό Τνός Πάσος ή άκόμη καί τό Στάινμπεκ, πού δημιούργησαν μιά παράδοση στό μεσοπόλεμο, δέν άπέκτησε μεγάλα όνόματα. Πολλοί συγγραφείς, ένδιαφέροντες, άλλά χωρίς τίς παλιότερες κορυφώσεις. Ο Τρούμαν Καπότε (ή Καπόουτ, όπως τόν προφέρουν μερικοί), ό Μπέλλουο, ό Μάλαμουντ, ό Χέρσεϋ καί τόσοι άλλοι είναι άξιόλογοι πεζογράφοι, πού δέν κατέκτησαν όμως τό παγκόσμιο κοινό καί τήν παγκόσμια άναγνώριση, όπως ό Χέμινγουαίη ή ό Φώκνερ.

Τώρα, ένας άπό αύτούς, τούς μεταπολεμικούς συγγραφείς, χάθηκε. Ο Τρούμαν Καπότε έλουμψε μιά έποχή, έγινε διάσημος γιά τό «Μπρέκφαστ στά Τίφφανυ» ή τό «Εν ψυχρώ» κι ύστερα πέρασε στήν άδιαφορία. Κι όμως ήταν ένας άξιόλογος πεζογράφος. Γεννημένος στά 1925 στόν άμερικανικό νότο, παρουσιάστηκε στή λογοτεχνία λίγο μετά τό τέλος ταύ πολέμου, μέ κάποια διηγήματα σέ περιοδικά καί κατόπιν μέ τά μυθιστόρημα «Αλλες φωνές, άλλοι τάποι». Ακολούθησαν τά «Δέντρο της νύχτας», «Η άροα τού χορταριού», «Οί μούσες άκούγονται», «Μπρέκφαστ στό Τίφφανυ» καί «Εν ψυχρώ» – τά δύα τελεταία έγιναν ένδιαφέρουσες κινηματογραφικές ταινίες – γιά νά κλείσει ά κύκλος τής δουλειάς του μέ τή «Χριστουγεννιάτικη μνήμη» καί τόν «Επισκέπτη τών εύχαριστιών».

Πρίν καθιερωθεί σά συγγραφέας ό Καπότε, έκανε διάφορες δουλειές, όπως άναγνώστης κινηματογραφικών σεναρίων, χορευτής σέ πλοίο καί παιδί τού γραφείου στό περιοδικά «Νιού Γιόρκερ». Η συγγραφή ήταν ένα χόμπυ πού ξεκίνησε στά έντεκα χράνια του, άλλά άργότερα θά έλεγε κανείς πώς δέ γράφει τίποτε άν δέν ξέρει ότι θά πληρωθεί. Ο ίδιος έχει άποκαλύψει σέ συνέντευξη του, ότι είχε πάρει μέρος σ' ένα διαγωνισμά, άλλά τότε δέν κέρδισε καμιά διάκριση. Στή συνέντευξη έκείνη είχε πεί πολλά ένδιαφέροντα πράγματα, πού άξίζει ά κόπος νά τά ξαναθυμηθεί κανείς, μιά καί φωτίζουν πολλά στοιχεία τής ζωής του.

Τό ξεκίνημα

Τόν ρώτησαν κατ' άρχήν άν τό είχε θάλει σκοπό νά γίνει συγγραφέας καί ά Καπότε άπάντησε:

–Είχα κοτασταλάβει ότι ήθελα νά γίνω συγγραφέας, άλλά δέν ήμουν σίγουρος ότι θά μπορούσα νά γίνω, κι αύτό μέχρι τά δεκαπέντε χρόνια μου. Εκείνο τάν καιρά είχα άρχίσει νά στέλνω, χωρίς καμιά σεμνότητα, διηγήματά μου σέ διάφορα έντυπα. Φυσικά κανένας συγγραφέας δέν ξεχνάει τήν πρώτη του έμφάνιση. Εγώ όμως είχα μιά μέρα τίς έγκρίσεις γιά τό πρώτα μου, τό δεύτερά μου καί τό τρίτο μου διήγημα, όλα αύτά στά δεκαεφτά μου χρόνια. Τό πόσο ένιωσα ζαλισμένος δέν μπορώ νά τά περιγράψω.

–Τί γράφατε στήν άρχή;

–Διηγήματα. Καί μπορώ νά αάς πώ ότι άκόμη καί τώρα γυρίζω πάντα γύρω άπό αύτή τή φόρμα. Καί πιστεύω ότι είναι τό είδος τής πεζογραφίας πού έχει τίς πιό πολλές δυοκολίες καί άπαιτεί τή μεγαλύτερη πειθαρχία. Οσα έλεγχο καί τεχνική διαθέτω στό γράψιμό μου, τά όφείλω όλοκληρωτικά στήν έκπαίδευσή μου σ' αύτά τά είδος.

–Τί έννοείτε όταν λέτε «έλεγχος»;

–Εννοώ τό νά καθιερώσει κανείς μιά έξουσία πάνω στό ύλικό του πού νά έχει στύλ καί ουγκίνηση. Πιστεύω ότι ένα διήγημα μπορεί νά καταστραφεί άν έχει λαθεμένο ρυθμό στή φράση – ίδιαίτερα άν είναι στό τέλος του, ή λάθη στόν τράπο πού δίνονται οί παράγραφοι ή τά σημεία στίξης. Ο Χένρυ Τζέημς ήταν μαέστρος στήν άνω τελεία, ά Χέμινγουαίη πρώτος στό χώρισμα τών παραγράφων. Καί ή Θιρτζίνια Γούφ δέν έγραφε ποτέ μιά άσχημα φράση. Πάντως, δέ θέλω νά πώ ότι έγώ έφάρμοσα σωστά όλα όσα πιστεύω. Τό προσπαθώ, αύτό είναι όλο.

Η τεχνική

Στή συνέχεια ρώτησαν τόν Καπότε σχετικά μέ τήν τεχνική γραφής ένός διηγήματος καί πώς άποκτάται. Καί άπάντησε:

–Μιά καί κόθε διήγημα έχει τά δικά του τεχνικά προθλήματα, είναι φυσικά νά μή μπορούμε νά τά γενικεύσουμε. Τό νά θρείς τή σωστή φόρμα στό διήγημά σου είναι άπλά τό νά καταλάθεις ποιός είναι ό πιό φυσικός τρόπος γιά ν' άφηγηθείς τήν ίστορία σου. Τά κριτήριο γιά νά δείς άν έγραφες καλά μιά ίστορία είναι: άφού τό διαθάσεις, μπορεί νά φανταστείς ότι μπορείς νά τό γράψεις διαφορετικά ή πιστεύεις ότι είναι τελικά καί άπόλυτο τά γράψιμό του; Κι έννοώ τελικό όπως είναι ένα πορτοκάλι, όπως ή φύση κάνει ένα πορτοκάλι.

–Υπάρχουν μέθοδοι πού μπορούν νά θελτιώσουν τήν τεχνική ένός συγγραφέα;

–Η μόνη μέθοδος παύ γνωρίζω είναι ή δουλειά. Τά γράψιμο έχει νόμους προοπτικής, φωτός καί σκιάς, όπως έχει ή ζωγραφική ή ή μουσική. Αν τά ξέρεις άπό γενεσημιού σου έχει καλώς, άν όχι μάθε τα. Ακόμη κι ό Τζόυς, πού έδειχνε νά μή νοιάζεται, ήταν ένας ύπέροχος τε-

Ο Τρούμαν Καπότε

χνίτης. Καί μπόρεσε νά γράψει τόν «Οδυσσέα», γιατί μπάρεσε προηγουμένως νά γράψει τούς «Δουθλινέζους». Πολλοί συγγραφείς δείχνουν νά πιστεύουν ότι ή συγγραφή διηγημάτων είναι κάτι σάν άσκηση δακτύλων. Σ' αύτές τίς περιπτώσεις, τό μόνο πού καταφέρνουν ν' άσκήσουν είναι τά δάκτυλά τους.

Η συγκίνηση

Η έπόμενη έρώτηση ήτα πάσο έξαντλεί τή συγκίνησή του όταν γράφει καί πόσο τόν άπορροφάει ή συγγραφή ένός διηγήματος.

–Δέ νομίζω άτι είναι θέμα χρόνου, άπάντησε. Ας πούμε ότι γιά μιά θδομάδα τρώτε μόνο μήλα. Χωρίς άμφιθολίο θά έξαντλήσετε τήν όρεξη πού έχετε γιά τά μήλα καί θά μάθετε καλά τή γεύση τους. Οταν γράφω μιά ίστορία ίσως πιά νά μή νιώθω πείνα γι' αύτήν, άλλά ξέρω τέλεια τή νοστιμιά της. Θυμάμαι ότι διάθασα πώς ό Ντίκενς, ένώ έγραφε, γελούσε ό ίδιος μέ τό χιούμορ του κι έρίχνε δάκρυα στίς σελίδες του όταν πέθαινε κάποιος ήρώάς του. Η δική μου θεωρία είναι ότι ά συγγραφέας πρέπει, πρίν συγκινήσει τόν άναγνώστη του, νά σκεφτεί τήν έξυπνάδα του καί νά στεγνώσει τά δάκρυά του. Μέ άλλα λόγια πιστεύω πώς ή μεγαλύτερη πυκνότητα στήν τέχνη, σ' όλες της τίς μορφές, έπιτυγχάνεται άπό ένα κεφάλι πού είναι σκληρό, ψυχρό καί ξέρει τί κάνει. Ας πάρουμε γιά παράδειγμα τήν «Απλή καρδιά» τού Φλωμπέρ. Είναι μιά θερμή ίστορία, γραμμένη θερμά. Ομως δέν μπορεί παρά νά είναι ή δουλειά ένός καλλιτέχνη πού ήξερε καλά τήν τεχνική του. Ειμαι σίγουρος πώς ό Φλωμπέρ ένιωθε θαθιά τήν ίστορία του, άλλά όχι όταν τήν έγραφε. Η άς πάρουμε ένα πιό σύγχρονο παράδειγμα: τή θαυμάσια άφήγηση τής Κάθρην Αvν Πόρτερ «Τό κρασί τού μεσημεριού». Εχει πολλή ένταση, είναι κάτι σά νά γίνεται τώρα, όμως τό γράψιμο είναι τόσο κοντρολαρισμένο καί οί ρυθμοί τόσο σωστοί, πού πιστεύω ότι ή Πόρτερ βρισκόταν σέ κάποια άπόσταση άπό τήν ίστορία της όταν τήν έγραφε.

–Ποιαί συγγραφείς σάς έπηρέασαν περισσότερο;

–Απ' όσο μπορώ νά πώ, δέν έχω άμεσες έπιδράσεις λογοτεχνικές, άν καί οί κριτικοί μέ πληροφόρησαν πώς οί πρώτες μου ίστορίες άφείλουν μερικά πράγματα στό Φώκνερ καί τά Μάκ Κάλλερς. Τούς θαυμάζω καί τούς δυά, καθώς καί τήν Πόρτερ. Δέ θλέπω όμως ότι έχουμε κάποια σχέση, έκτός άπό τό ότι γεννηθήκαμε όλοι μας στά νότο. Στά νιάτα μου μού άρεζε ό Τόμας Γούφ καί κατόπιν ό Ντίκενς, ό Πάε, ό Στήθενσον. Τούς άγαπώ νά τούς θυμούμαι, άλλά τώρα δέν μπορώ πιά νά τούς διαθάσω. Υπάρχουν όμως καί κάποιοι ένθουσιασμοί μου πού μένουν σταθεροί: ό Φλωμπέρ, ό Τουργκένιεφ, ά Τοξχόφ, ή Τζέην Ωστιν, ά Τζέημς, ό Μωπασάν, ό Ρίλκε, ό Σώου, ό Προύστ καί μερικοί άλλοι.

Τό στύλ

Σέ άλλο σημείο τής παλιάς έκείνης συνέντευξης, ρώτησαν τόν Τρούμαν Καπότε άν ένας συγγραφέας μπορεί νά διδαχτεί τό στύλ. Η άπάντηση ήταν:

–Οχι, δέ νομίζω ότι μπορεί νά φτάσει κονείς σ' ένα στύλ ένσυνείδητα, όπως δέ γίνεται καί μέ τό χρώμα πού έρχεται στά μάτια σου. Στό κάτω τής γροφής, τό στύλ είναι σύ ά ίδιος. Τελικά ή προσωπικότητα τού συγγραφέα έχει νά κάνει πάρα πολύ μέ τή δουλειά του. Πρέπει νά ύπάρχει ή προσωπικότητα. Ξέρω πώς ή προσωπικότητα είναι κάπως άόριστη, άλλά αύτήν έννοώ. Η ίδιαίτερη άνθρωπιά τού συγγραφέα, οί λέξεις του ή ή στάση του άπέναντι στόν κόσμο πρέπει νά έχουν ένα χαρακτήρα πού νά έρχεται σέ έπαφή μέ τόν άναγνώστη. Αν ή προσωπικότητα είναι άόριστη ή θολή ή μόνο λογοτεχνική, δέν προχωρεί τό πράγμα. Ο Φώκνερ προθάλλει άμέσως τήν προσωπικότητά του.

–Οταν γράφετε ένα θιθλίο, είναι άλόκληρο όργανωμένο μέσα στά μυαλό σας ή ξετυλίγεται σιγά-σιγά, έκπλήσσοντας καμιά φορά κι εσάς, όπως προχωρεί;

–Καί τά δύο. Πάντα έχω τήν έντύπωση πώς άλόκληρο τά παιχνίδι μιάς ίστορίας βρίσκεται μέ τήν άρχή του, τή μέση του καί τό τέλος ταυ μέσα στό μυαλά μου, ότι τό θλέπω σά μιά λάμψη. Αλλά δουλεύοντάς το, γράφοντάς το, αυμβαίνουν άπρόοπτες έκπλήξεις. Δάξα τώ Θεώ, γιατί ή έκπληξη, ή στροφή, ή φράση πού έρχεται άπό τό άγνωστο στήν κατάλληλη στιγμή είναι ένα άναπάντεχο θείο δώρα, ή χαροποιός ώθηση πού κρατάει τό συγγραφέα σέ κίνηση. Κάποτε συνήθιζα νά κρατάω σημειώσεις μέ τίς ύποθέσεις τών διηγημάτων μου. Αργότερα όμως άνακάλυψα ότι αύτό νέκρωνε τή φανταισία μου καί τήν ίδέα μου. Αν μιά ίδέα πού έχεις είναι καλή, σού άνήκει πραγματικά, τότε δέν πράκειται νά τήν ξεχάσεις, θά οέ κυνηγάει μέχρι νά τή γράψεις.

–Πόσα αύτοθιογροφικά είναι τά έργα σας;

–Πολύ λίγο, στ' άλήθεια. Μερικά τά πήρα άπό πραγματικά γεγονότα ή πρόσωπα, παρ' όλο πού, τελικά, ό,τι γράφει ένας συγγραφέας είναι αύτοθιογραφικό. «Η άρπα τού χορταριού» είναι τό μόνο άληθινό πράγμα πού έγραψα καί όλοι νομίζουν ότι είναι προϊόν φαντασίας. Αντίθετα νομίζουν ότι αύτοθιογραφικό είναι τό «Αλλες φωνές, άλλοι τόποι».

Η συνέντευξη τού Καπότε, πού πάρθηκε τό 1958, δέν μπορεί, φυσικά, ν' άναφέρεται σέ θιθλία σάν τό «Εν ψυχρώ» πού γράφτηκε πολύ άργότερα καί πού θαείζεται οέ πραγματικό γεγονός, άποτέλεσε μάλιστα τό πρώτο «μυθιστόρημα-ρεπορτάζ» πού τό μιμήθηκαν άργότερα καί άλλοι, όπως καί ό Βασιλικός στό «Ζ» του.

τάξη της εκκλησιας. Το θιθλιο εχει μεταφραστεί άπό τόν Ιωσήφ Ροηλίδη, πού έχει γράψει καί μιά καταστοπιστική είσαγωγή (Εκδόσεις «Δόμος»).

Φέλιξ φόν Κούμπε, «Επιστήμη τής άγωγής»

Σ' αύτό τό θιθλίο (πού μετέφρασε ά Κώστας Χρυοαφίδης) γίνεται μιά οοθαρή προσπάθεια νά συστηματική είσαγωγή στήν έπιστήμη τής άγωγής. Τί μπορεί νά προοφέρει αύτή ή έπιστήμη; Είναι μιά μεσσιανική διδαχή πού μπορεί νά λύσει θρησκευτικά, πολιτικά καί ήθικά προθλήματα; Ο συγγραφέας άπαντάει «όχι». Πιστεύει, ώστόσο, ότι ή έπιστήμη τής άνωγής μπορεί νά θέσει άξίες καί διδακτικούς σκοπούς, διαλύοντας ψευδαισοθήσεις καί δίνοντας κατευθύνσεις καί στηρίγματα. Τό θιθλίο τού φόν Κούμπε χωρίζεται σέ πέντε μέρη. Στά τέσσερα πρώτα έπιχειρείται μιά συστηματική είσαγωγή στήν έπιστήμη τής άγωγής. Στά πέμπτο γίνεται κριτική τής ίδεαλιστικής, τής μαρξιστικής άγωγής καθώς καί τής άγωγής τής κριτικής σχολής (Εκδόσεις Καστανιώτη).

«1984: ό Οργουελ δικαιώθηκε;»

Παίρναντος άφαρμή άπό τά έτος πού διατρέχουμε, σέ συνδυασμό μέ τίς ουζητήσεις πού έχουν γίνει γύρω άπό τό θιθλίο τού Οργουελ «1984» καί τό κατά πόσο δικαιώθηκε ό Ιδιότυπος αύτός Βρεταννός συγγραφέας, ή Ιταλική έφημερίδα «Ούνιτά» ζήτησε άπαντήσεις 42 μεγάλων προοωπικοτήτων τής τέχνης, τής έπιστήμης, τής λογοτεχνίας άλλά καί τής πολιτικής γύρω άπό τά μεγάλα προθλήματα τού σήμερα καί τού αύριο, πού άπασχολούν τήν κοινωνία καί τόν κόσμο μας. Απαντούν προοωπικότητες σάν τόν Μπερλίνγκουερ, τόν Γκύντερ Γκράς, τόν Φελλίνι, τάν Ινγράο κι άκόμη οί Αλτθάτερ, Γκράσο, Κλούγκε, Ααίμωφ καί πολλοί άλλοι. Οί 42 συνολικά προσωπικότητες, μέ τίς συνεντεύξεις αύτές προσπαθούν νά θρούν πού άδηγείται ό κόσμος μας μέ τίς καταπληκτικές προόδους τής έπιστήμης, τήν έκπληκτική τεχνολογία, άλλά καί τά μαζικά κινήματα, τά οίκονομικά προθλήματα κλπ. Τό θιθλίο έχει μεταφραστεί άπό τούς Μπέττυ Χατζηνικολάου, Τούλα Δρακοπούλου καί Ολγα Μαρκέζη (Εκδόσεις «Ωκεανίδα»).

Ιταλική άνθολογία νέων Ελλήνων ποιητών

Κυκλοφόρησε στήν Τεργέστη, σ' έναν κομψό τόμο, μιά άνθολογία ποιημάτων νέων Ελλήνων δημιουργών, ποιητών πού έχουν γεννηθεί μετά τό 1940. Τίς μεταφράσεις έχουν κάνει ό Κρεοέντσιο καί ό Τίνο Σανζίλιο, πού έχουν γράψει καί μιά κατατοπιστική είσαγωγή. Ανθολογούνται κοτά σειρά (είναι ή άλφαθητική στά Ιταλικά) οί Ρούλα Αλαθέρα, Κατερίνα Αγγελάκη - Ρούκ, Γιώργος Χρονάς, Αντώνης Φωστιέρης, Γιάννης Υφάντης, Αλέξανδρος Ισαρης, Γιάννης Κακουλίδης, Δημήτρης Καλοκύρης, Μαρία Καραγιάννη, Μαρία Κιρζάκη, Γιάννης Κοντός, Χριστόφορος Λιοντάκης, Αργύρης Μαρνέρος, Θανάσης Νιάρχος, Θανάσης Παπαδόπουλος, Γιάννης Ποτίλης, Λεφτέρης Πούλιος, Ντίνος Σώτης, Βασίλης Στεριάδης, Πάνος Θεοδωρίδης, Αλέξης Τραϊανός, Χρήστος Βαλαβανίδης καί Αναστάσιος Βιστωνίτης. Οπως διαπιστώνει κάνείς, ή ποίηση τών θορεισελλαδιτών προθάλλεται ικανοποιητικά.